

MUSIS

13 december 2018

Musis, Muzenzaal - 20.00 uur
Serie Hollandse Meesters

Duitse romantiek & Spaanse passie

Thomas Beijer - piano

Johannes Brahms (1833-1897)

Sonate nr. 3 in f, op. 5

Allegro maestoso

Andante

Scherzo

Intermezzo (Rückblick)

Finale

Isaac Albéniz (1860-1909)

Iberia (selectie)

Evocación

El Puerto

El Corpus en Sevilla

Rondeña

Almería

El Albaicín

Eritaña

Toelichting

1853 was een belangrijk jaar voor **Johannes Brahms**. Hij raakte bevriend met de beroemde violist Joseph Joachim en die vriendschap opende weer andere deuren. Zo kwam de twintigjarige jongeling in contact met Robert en Clara Schumann in Düsseldorf.

Bij zijn eerste bezoek aan huize Schumann had hij drie pianosonates bij zich: twee voltooide en één onvoltooide. Die laatste completeerde hij later dat jaar, met dank aan Robert Schumann voor de adviezen. Brahms droeg het stuk op aan de Leipziger gravin Ida von Hohenthal. Meer sonates voor piano zouden er overigens niet volgen.

Brahms sprak de taal van de romantiek, maar hechtte tegelijk veel waarde aan de klassieke vormen van de door hem zeer bewonderde Bach, Haydn en Beethoven.

Ook de *Sonate nr. 3*, een vijfdelig werk met een duur van ruim een half uur, is een fraaie mengeling van romantische expressie en klassieke architectuur. Een sonate van symfonische allure.

Het eerste deel, *Allegro moderato*, valt meteen met de deur in huis. Stormachtig wervelen de noten letterlijk over het hele klavier.

Terugkerende motieven zorgen voor een gestaag toenemende ontwikkeling – van de brede gebaren aan het begin tot aan de verstilde reflecties die telkens de terugkeer van het openingsmotief aankondigen. Met een machtig majeurakkoord komt alle beweging voor even tot stilstand.

Boven deel twee, *Andante espressivo*, heeft Brahms een literair motto geplaatst – een zeldzaamheid in zijn oeuvre. Het gaat om het begin van het gedicht *Junge Liebe* van C.O. Sternau (pseudoniem van Otto Inkermann):

*Der Abend dämmert, das Mondlicht scheint,
da sind zwei Herzen in Liebe vereint
und halten sich selig umfangen.*

Refereert de componist hier aan een verloren liefde? Of is het meer een mijmering in het algemeen? We weten het niet ... Verstild en verlangend gaat de muziek haar weg tot ze uitloopt op een triomfantelijke coda.

Het daaropvolgende *Scherzo* heeft een bijna ongeremd karakter; alsof alle opgehoopte energie en emotie er nu uit mag. Een kalm hymneachtig thema zorgt even voor rust, maar groeit gaandeweg in bereik en intensiteit, waarna een reprise volgt. Wie Mendelssohns *Pianotrio in c* kent, hoort bekende klanken: Brahms citeert vrijwel letterlijk uit het laatste deel van dat werk.

Het vierde deel, *Intermezzo*, kreeg van Brahms de ondertitel *Rückblick* mee. Net als in het tweede deel viert de melancholie hoogtij. Brahms hergebruikt hier het thema uit het

Andante, ditmaal in mineur. Je zou kunnen spreken van een treurmars, gelet op de onheilspellende effecten in de linkerhand – als een tamboer die in een rouwstoet op zijn met stof bedekte trommel roffelt. En anders dan in deel twee is er nu geen triomf aan het eind.

Dat Brahms ondanks zijn jonge leeftijd al een componist van formaat is, blijkt uit de *Finale*, die al het voorgaande bekroont én met elkaar verbindt. De gekozen vorm is een rondo: het hoofdthema keert telkens als een soort refrein terug. De muziek begint bijna aarzelend, afwachtend, maar neemt bij elke herhaling in kracht toe. Op zeker moment verschijnt een ander thema dat uiteindelijk de basis vormt voor een soort 'tweetraps coda': een coda voor zowel het slotdeel als de hele sonate. Met vijf brede akkoorden komt dit meesterwerk tot een einde.

De kwalificatie 'meesterwerk' is zeker ook van toepassing op de cyclus *Iberia* van **Isaac Albéniz**. In twaalf delen, verdeeld over vier boeken, klankschildert Albéniz verschillende aspecten van het Spaanse land en leven. Collega-componisten Claude Debussy en Olivier Messiaen waren lovend over dit staaltje muzikale schilderkunst en werden er naar eigen zeggen ook door beïnvloed.

Iberia rust op drie voor Albéniz belangrijke pijlers: impressionistische harmonieën, bovengemiddelde virtuositeit en Spaans nationalisme. Dat laatste komt tot uiting in de toepassing van diverse folkloristische muziek- en dansvormen, zoals de Andalusische flamenco en bepaalde gitaarspeeltechnieken.

Met het openingsdeel, *Evocación*, brengt Albéniz een hommage aan heel Spanje. Het eerste thema refereert aan zuidelijke lied- en dansvormen als de malagueña en de fandango, het tweede thema verwijst naar de jota, een traditionele dans uit het noorden.

In *El Puerto* neemt Albéniz ons mee naar El Puerto de Santa María, een pittoresk stadje aan de Golf van Cádiz. De bedrijvigheid die bij een havenstad hoort, hoor je terug in de muziek.

Qua stijl sluit Albéniz hier aan bij de zapateado, een Andalusische dans waarbij de ritmische accenten met de voeten gestampt worden (dat laatste moet u er maar bij denken).

El Corpus en Sevilla verbeeldt het Feest van Corpus Christi zoals dat in Sevilla plaatsvindt. Tijdens deze rooms-katholieke feestdag, gevierd op de tweede donderdag na Pinksteren en ook wel Sacramentsdag geheten, wordt een monstrans met daarin de heilige hostie door een priester rondgedragen, vergezeld van misdienaars, zangers, muziekkorpsen en biddende gelovigen. Albéniz knipoogt in dit deel naar zowel het geliefde volksliedje *La Tarara* als naar de saeta, de traditionele religieuze zang zoals die met name in de week voor Pasen is te horen.

De deeltitel *Rondeña* is voor meerdere uitleg vatbaar. Een rondeña is een flamencodans die zijn oorsprong ontleent aan het stadje Ronda in de zuidelijke provincie Málaga. Maar feitelijk sluit Albéniz hier niet aan bij deze dans, die min of meer wordt gekenmerkt door de afwezigheid van strikte voorschriften. De constante wisseling tussen de maatsoorten 6/8 en 3/4 doet eerder denken aan de petenara, een andere flamencodans. Wellicht wilde de componist in dit deel een sfeertekening maken van de omgeving en heeft de titel louter geografische betekenis.

Ongeveer driehonderd kilometer ten oosten van Ronda, aan de Middellandse Zee, ligt *Almería*. De vader van Albéniz was er ooit enige tijd werkzaam. De componist refereert hier onder andere aan de siguiriyas, een van de oudste flamencovormen en behorend tot de zogeheten cante jondo (vrij vertaald: ernstige zangstijl).

In *El Albaicín* bevinden we ons in de historische Arabische wijk van Granada. De muzikale portrettering bestaat feitelijk uit een drie maal herhaalde afwisseling van een bruisend dansthema en een dromerig liedthema. Het dansthema verwijst naar de bulerías, een stevig twaalftels flamencoritm.

Met *Eritaña* brengt Albéniz ons ten slotte terug naar Sevilla, deze keer naar de Venta Eritaña, een in die dagen populaire kroeg die bekend stond om zijn flamencovermaak. De sevillana, een aan de flamenco verwante maar eenvoudiger aan te leren dans in 6/8 maat, is uitbundig aanwezig. Debussy beschouwde dit slotdeel als het hoogtepunt van de cyclus, die door velen wordt gezien als het grootste werk dat de Spaanse muziekgeschiedenis tot dusver heeft voortgebracht.

Joost van Beek

Thomas Beijer

Thomas Beijer (*1988) is wat je noemt een multitalent. Hij is actief als pianist, componist én schrijver. Zijn veelzijdigheid, excellente techniek en artistieke integriteit worden alom geroemd.

Thomas studeerde bij Jan Wijn aan het Conservatorium van Amsterdam en volgde masterclasses bij onder anderen Jorge Luis Prats, Emanuel Ax, Menahem Pressler, Murray Perahia, Pascal Devoyon, Jacques Rouvier en Elza Kolodin. In 2011 sloot hij zijn Masterstudie af met de hoogste onderscheiding.

Met het winnen van het YPF Nationaal Pianoconcours 2007 plaatste Thomas zich aan de top van een nieuwe generatie jonge pianisten in Nederland. De internationale jury omschreef hem als "een zeer interessante muzikale persoonlijkheid met onderscheidende ideeën over muziek. Een waar kunstenaar."

Thomas geeft sinds zijn tiende jaar recitals in Europa en Azië. Als solist speelde hij onder meer pianoconcerten van Mozart, Beethoven, Brahms, Grieg, Franck, Ravel, Gershwin en Adams, onder andere met het Residentie Orkest, Het Brabants Orkest, Amsterdam Sinfonietta en het Nederlands Studenten Orkest. Hij werkte met dirigenten als Neeme Järvi, Nicholas Milton, Ed Spanjaard en Bas Wiegers.

Thomas is eveneens een gepassioneerd kamermusicus. Hij maakt deel uit van de

Amsterdam Chamber Soloists en is regelmatig te gast bij Camerata RCO, het kamermuziekensemble van het Koninklijk Concertgebouworkest.

Het repertoire van Thomas reikt van zeventiende-eeuwse muziek tot hedendaagse composities. Speciale affiniteit heeft hij met Spaanse muziek; werken van de componisten Albéniz, Granados en De Falla maken regelmatig deel uit van zijn programma's.

In 2008 verscheen Thomas' debuut-cd, met werken van Brahms. In 2012 nam hij samen met vier andere jonge pianisten het complete oeuvre voor piano solo van Rachmaninoff op. Het jaar daarop volgde de cd *Canción y Danza*, met pianomuziek uit Spanje. In 2017 verschenen een solo-cd, *Music for the mourning spirit* (met muziek van Ravel, Escher en Martin), en een cd waarop hij samen met Camerata RCO pianoconcerten van Mozart uitvoert.

Als componist schrijft Thomas voor diverse bezettingen, met daarbij uiteraard een belangrijke rol voor de piano. Ook op een ander terrein is hij actief als schrijver: vorig jaar maakte hij met de roman *Geen jalapeños* zijn literaire debuut. Een verhaal over kunstenaarschap, ouder worden en vervlogen dromen.